

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI

FAN: YER RESURSLARINI BOSHQARISH

MAVZU

14

**SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI
BOSHQARISHNING ASOSIY
MASALALARI VA QIRRALARI**

RO'ZIBOYEV S.B

**Yer resurslarini boshqarish
kafedrasi dotsenti, PhD**

REJA

- 1. Suv resurslaridan foydalanishni davlat boshqaruvi tushunchasi**
- 2. Suv resurslaridan foydalanishni boshqarishdag vakolatli davlat organlari**

МАВЗУНИ МУСТАҚИЛ ЎЗЛАШТИРИШ УЧУН ТАВСИЯ ҚИЛИНАЁТГАН МАНБАЛАР ВА АДАБИЁТЛАР

Асосий:

1. Ben McFarlane, Nicholas Hopkins. **Land Law**: Text, Cases, and Materials. OUP Oxford, 2012
2. М.Х. Рустамбоев ва бошқ. **Ер ҳуқуқи**. Дарслик – Т.: Тошкент давлат юридик институти, 2002. – 237
3. **Земельное право республики Узбекистан**. Учебник. Под. ред. М.Х. Рустамбаева. ҳуқуқи. Т.: ТДЮИ, 2007. -215 стр.
4. А. Нигматов. **Ер ҳуқуқи**. Ўқув қўлланма. – Тошкент.: “Ислом Университети”, 2001. – 191б.
5. А. Нигматов. **Земельное право**. Учебное пособие – Т.: “Ислом Университети”, 2001. – 189 б.
6. **Узоқова Г.Ш. Аҳоли пункти ерларидан фойдаланиш ҳуқуқи. Т.: ТДЮИ, 2006.-117 б.**
7. М. Mirzaabdullaeva, А. Muqimov, Z. Xafizova. **Yer huquqi**, O'quv qo'llanma. -Т.: TIMI, 2016.- 196 б
8. **Земельное право**: Учебник / С.А. Боголюбов, Э.А. Галиновская; Учебник./Под ред. С.А. Боголюбова – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004.-400 стр.

Қўшимча:

1. Ўзбекистон Республикасининг **Ер кодекси**, Ўзбекистон, Т.: 1998
2. Ўзбекистон Республикасининг **қонун ости ҳужжатлари**

Интернет ресурслари

1. [http:// www. cousera.org /](http://www.cousera.org/)
2. <http:// www, harvard.edu/>
3. [http://www, Ziyonet. Uz/.](http://www, Ziyonet. Uz/)

Markaziy Osiyo regionining bosh suv tarmoqlari Amudaryo va Sirdaryo daryolaridir. Amudaryo, Sirdaryo, Zarafshon va boshqa davlatlararo daryolar suvidan foydalanish hududiy davlatlararo kelishuvlar asosida belgilanadi. Markaziy Osiyo mamlakatlarida suv resurslarini taqsimlash 1983-1984 yillari ishlab chiqilgan “Amudaryo va Sirdaryo daryolari basseynining SRKFM sxemasi”ga sobiq Ittifoq suv xo‘jaligi Vazirligining 1986 yilgi 566-sonli “Amudaryo daryosi basseynining suv resurslarini taqsimlash to‘g‘risida”gi Bayonnomasi hamda 1992 yil fevral oyida Olma-ota shahrida davlat boshliqlari tomonidan imzolangan Markaziy Osiyo Respublikalari Davlatlararo kelishuviga binoan amalga oshiriladi.

Suv resurslarini taqsimlanishi, km³

Ko'rsatkichlar	O'zbekis- ton	Turkma- niston	Qirg'i- ziston	Toji- kiston	Qozo- g'isto- n	Afg'o- niston	Jami
Sirdaryo basseynidagi iste'mol	17,78	-	4,03	2,46	12,29	-	36,06
Amudaryo basseynidagi iste'mol	38,91	21,73	0,38	9,88	-	7,44	78,34

Regional darajada Markaziy Osiyo regionining barcha davlatlari uchun majburiy hisoblangan Orol dengizi va daryo deltalariga suvni o'tkazib yuborish hamda daryo suvlaridan foydalanish bo'yicha qarorlar qabul qilinadi.

O'zbekistonda suv resurslarini boshqarishning milliy siyosati O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi (1993y), "Alohida muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar to'g'risida"gi (1993y), "Gidrotexnik inshootlarni xavfsizligi to'g'risida"gi (1999y), "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi (2005y) qonunlar, boshqa qonunlar va qonunosti me'yoriy xujjatlar asosida shakllanadi. Respublikada suv munosabatlarini muvofiqlashtirishga yo'naltirilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlarning maqsadi quyidagilarni ta'minlashga qaratilgan:

-aholini yashashi uchun maqbul
sharoitlar;

-barqaror rivojlanish uchun
tabiiy resurslardan oqilona
foydalanish;

-tabiatdan foydalanish sohasida
halqaro hamkorlikni
chuqurlashtirish.

Iqtisodiy islohotlar sharoitida mamlakat xalq xo‘jaligi tarmoqlarini suv bilan to‘xtovsiz ta‘minlashni muhim arteriyasi sifatidagi suv xo‘jaligi tizimiga ayniqsa alohida e‘tibor berilgan. O‘zbekistondagi o‘tish davrining nihoyatda murakkab ijtimoiy-iqtisodiy sharoitida davlat budjeti hisobiga respublika suv xo‘jaligi tizimini normal faoliyat ko‘rsatishi asosan saqlab qolindi:

- O‘zbekiston Respublikasi geologik va mineral resurslar bo‘yicha Davlat qo‘mitasi-yer osti suvlari;
- O‘zbekiston Respublikasi sanoatda va tog‘-kon ishlarni xavfsiz olib borilishini nazorat qilish bo‘yicha Davlat inspeksiyasi-o‘z vakolatlari doirasida termal va mineral suvlar.

Suv resurslaridan foydalanishni boshqarish deganda suv resurslariga egalik, foydalanish, tasarruf qilish, ularni muhofaza qilish, suvdan foydalanuvchilar huquqini himoya qilish, mamlakat sug'orish tarmoqlarini normal holati hamda normal ishlashi to'g'risidagi qonunchilik talablari bajarilishini ta'minlash bo'yicha vakolatli organlar, vakillik qilingan shaxslar, jamoat tashkilotlarining maxsus harakatlari majmuasi tushuniladi.

Yerdan foydalanish singari, suvdan foydalanishning davlat boshqaruvi suv munosabatlarini davlat tomonidan muvofiqlashtirishni hamda suvdan foydalanishni ma'muriy boshqaruvini (shu jumladan jamoat tashkilotlari tomonidan ham) o'z ichiga oladi:

1) Suv munosabatlarini davlat tomonidan muvofiqlashtirish O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va Qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Qarorlari bilan, vakolatli davlat qo‘mitalari va vazirliklar tomonidan amalga oshiriladi. Suv munosabatlarini muvofiqlashtirish hamda suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasining “Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida”gi Qonuni (1993y) qabul qilingan. Unda O‘zbekiston hududidagi barcha suvlar davlat mulkidir, suvdan foydalanish sohasida davlat boshqaruvi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, shuningdek maxsus vakolati davlat organlari tomonidan amalga oshiriladi, deb qayd qilingan.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Suv xo‘jaligini boshqarishni tashkil etishni tamakillashtirish to‘g‘risida”gi Qarori bilan sug‘orish tizimlaridan boshqarishni ma‘muriy-hududiy tamoyilidan basseyn tamoyiliga o‘tish tartibi aniqlangan. Boshqarishning basseyn tamoyilini hisobga olgan holda SXVning tashkiliy-hududiy tarkibi belgilandi (Suv xo‘jaligi Bosh boshqarmasi), har bir tarkibiy bo‘linmaning vazifalari, funksiyalari, huquqlari va faoliyatini tashkil etish tartibi aniqlandi (2003yil 21 iyul, 320-sonli). Natijada sug‘orish tarmoqlarining 10 basseynli boshqarmasi yaratildi; Norin-Qoradaryo; Norin-Sirdaryo; Sirdaryo-Sox; Quyi Sirdaryo; Chirchiq-Oxongoron; Amu-Surxon; Amu-Qashqadaryo; Amu-Buxoro; Quyi Amudaryo va Zarafshon (27-rasm). Bundan tashqari, Farg‘ona vodiyyida birlashgan dispecherlik markaziga ega bo‘lgan mustaqil magistral kanallar tizimining Boshqarmasi tashkil etildi. Bunda yangidan tashkil etilgan sug‘orish kanallarining basseynli boshqarmalari (SKBB)ning asosiy vazifalari quydagilar qilib aniqlandi;

-suvdan foydalanishning bozor tamoyillari va mexanizmlarini joriy etish asosida suv resurslaridan maqsadli va oqilona foydalanishni tashkil etish;

-suv xo'jaligida yagona texnik siyosatini o'tkazish;

-ist'emo'lchilarni uzluksiz va o'z vaqtida suv bilan ta'minlanishini tashkil etish;

suv resurslarini oqilona boshqarish;

-suv resurslaridan foydalanishning haqqoniy hisobini va hisobotini ta'minlash va boshqa vazifalar.

Qishloq xo'jaligi suvdan foydalanuvchilarining majburiyatlari quyadagilardir:

-suvdan foydalanishning o'rnatilgan limitlariga me'yorlar, qoidalari va rejimiga rioya qilish, olinadigan suvning hisobini yuritish;

-ichki xo'jalik sug'orish va kollektor-zovur tarmoqlarini hamda ulardagi inshootlarni texnik soz holatida saqlash. Xo'jaliklararo tizimini soz holatida saqlab turish uchun suvdan foydalanuvchilar belgilangan tartibda irrigatsiya-melioratsiya ishlariga jalb qilinadi;

-meliorativ yerlarni kompleks rekonstruksiya qilish hamda ularning qishloq xo'jalik ekinlarini maqbul sug'orish rejimini ushlab turish;

-suvni tejash texnologiyalarini hamda ilg'or sug'orish texnikalarini joriy etish yo'li bilan sug'orish usullari va uslublarini takomillashtirish;

-suvdan foydalanish samaradorligini oshirish;

-suvdan foydalanish monitoringini yuritish.

***Этиборларингиз учун
рахмат!***